

Norsk institutt for naturforskning
Gaustadalleen 21

0349 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon

Erik Johan Blomdal, 33 37 11 89

Tillatelse - billearten eremitt - innsamling og flytting av individer fra Tønsberg gamle kirkegård til eikehage ved Berg fengsel – 2020

Vi viser til søknad av 3. mars.

Søknad

Norsk institutt for naturforskning (NINA) søker om tillatelse til å samle inn og flytte to voksne biller og inntil fem larver av eremitt fra Tønsberg gamle kirkegård til en gammel eikehage ved Berg fengsel. Søknaden er fremmet som del av årets tilbud fra NINA om overvåking og andre tiltak knyttet til oppfølging av handlingsplanen for eremitt.

Formålet med tiltaket er å etablere en ny lokalitet for arten i tillegg til den hittil eneste kjente på kirkegården. Tiltaket vil supplere årlige utsettinger på samme sted i perioden 2017-19, etter tillatelser fra Fylkesmannen.

Dersom det ved årets kartlegging og overvåking på kirkegården skulle bli påvist uvanlig mange voksne biller og/eller larver, ønsker NINA å ha muligheten til å flytte noen flere individer til Berg.

Lovgrunnlag

Siden 20. mai 2011 har eremitt vært fredet ved egen forskrift etter naturmangfoldloven (prioritert art). Fylkesmannen er forvaltningsmyndighet.

Formålet med forskriften er å ivareta arten på lang sikt slik at den forekommer i levedyktige bestander innenfor sitt naturlige utbredelsesområde.

Etter § 3 er enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av eremitt forbudt. Etter § 6 kan Fylkesmannen etter søknad gjøre unntak fra dette forbudet, i samsvar med naturmangfoldlovens § 24, femte ledd, der det heter:

Myndigheten etter loven kan gjøre unntak fra forskrift etter § 23 dersom det ikke forringer artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, eller dersom vesentlige samfunnshensyn gjør det nødvendig.

Etter naturmangfoldlovens § 7 skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Prinsippene innebærer at vedtaket må bygge på tilstrekkelig kunnskap, at føre-var prinsippet legges til grunn ved kunnskapsmangel, at påvirkningen av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastningen, at tiltakshaver må bære kostnadene ved eventuell miljøforringelse samt at teknikker og driftsmetoder er miljøforsvarlige.

Fylkesmannens vurdering

Kunnskapsgrunnlaget (§ 8)

Nødvendigheten av å etablere eremitt på en ny lokalitet for å sikre en langsiktig overlevelse av arten i Norge, er understreket i den nasjonale handlingsplanen (Miljødirektoratet, 2010) og mer inngående i oppfølgingen av denne, spesielt i NINA Rapport 837 som oppsummerer arbeidet med kartlegging og overvåking i 2011. I et notat fra mars 2017 drøfter NINA temaet helt konkret med sikte på utsetting i lokaliteten på Berg.

NINA har siden 2009 årlig kartlagt og overvåket arten på Tønsberg gamle kirkegård, på oppdrag fra Fylkesmannen. NINAs oppdrag har også omfattet søk etter denne på mange, tilsynelatende vel-egnete lokaliteter ved Oslofjorden gjennom flere år, uten resultat. At vertstrærne på kirkegården er gamle med begrenset, gjenværende levetid, forsterker behovet for å etablere arten på en ny lokalitet. En gammel eikehage på eiendommen til Berg fengsel er av NINA vurdert som godt egnet til formålet, og er gjennom flere år skjøttet med dette for øyet.

Ettersom avstanden til Tønsberg gamle kirkegård er noen få kilometer, vurderes eikehagen til å ligge innenfor artens naturlige utbredelsesområde.

Forsøk i fangenskap har dokumentert at larvene tåler overgang fra askemuld, som er livsmiljøet på kirkegården, til eikemuld.

Hvor mange individer som må flyttes for å skape en levedyktig bestand på den nye lokaliteten, er vanskelig å si. Uttaket må uansett balanseres mot hensynet til bestanden på kirkegården, slik at det ikke går nevneverdig ut over denne. Overvåkingen tyder på at det er betydelige variasjoner mellom årsklassene, dvs. i antall voksne biller som klekkes det enkelte år, noe et uttak også må ta hensyn til. Generelt registreres for få voksne individer til at en flytting kun kan basere seg på uttak av arten i denne livsfasen.

I de tre foregående årene er det til sammen satt ut seks par voksne biller, seksten larver og minst elleve egg i ett av trærne i den gamle eikehagen. For å legge et best mulig grunnlag for en startpopulasjon her, er alle individene satt ut i samme hulrom i treet som er vurdert som best egnet. Treet har en åpning inn til hulrommet nokså høyt på stammen (ca. 2,5 m), og det er et stykke fra åpningen ned til muldooverflaten. Det antas likevel at treet inneholder rikelig med muld. Videre står det nær andre aktuelle vertstrær, noe som er gunstig med tanke på videre spredning på lokaliteten. Til nå er åpningen holdt lukket med nylonnetting etter utsetting, dette for å øke sannsynligheten for pardannelse og egglegging. Etter det vi forstår legger NINA samme strategi til grunn for årets utsetting, som er planlagt i begynnelsen av august.

For å bygge opp gode årsklasser av arten, har NINA understreket at utsettingen må skje målrettet over minst fire år, som er tiden utviklingen tar fra egg til voksen bille. Supplerende utsettinger etter dette kan også være ønskelig for å styrke årsklassene. Videre er overvåking og tiltak for å sikre tilstrekkelig genetisk variasjon i den nye populasjonen aktuelt.

Det er til nå liten erfaring i Norge med flytting og utsetting av billearter. Tiltaket bør derfor dokumenteres godt som erfaringsgrunnlag for tilsvarende prosjekter.

Som grunneier til eiendommen ved Berg fengsel ønsker Statsbygg å legge til rette for bruk av området til vitenskapelige formål el.l., og har bl.a. bidratt med skjøtselstiltak for å tilrettelegge eikehagen best mulig som leveområde for eremitt.

På oppdrag fra Miljødirektoratet utarbeidet Fylkesmannen i Oslo og Akershus i 2012 utkast til nasjonale retningslinjer for utsetting av truede arter. Etter det vi forstår er utkastet så langt ikke bearbeidet videre av direktoratet, eller publisert som gjeldende retningslinjer på området.

Til tross for overvåking er det knyttet betydelig usikkerhet til hvor stor eremittbestanden på kirkegården er, eller sagt på en annen måte, hvor mange biller og larver som ikke blir registrert. Omsøkte uttak vurderes som konservativt og basert på en føre-var tilnærming, jf. naturmangfoldlovens § 9.

Økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10)

Uttak av individer fra populasjonen i Tønsberg er i utgangspunktet ikke ønskelig, bestandens beskjedne størrelse og sårbarhet tatt i betraktning. Basert på kunnskapsgrunnlag og hensyn som nevnt ovenfor og forutsatt i vedtaket, vurderer vi påvirkningen av bestanden her som liten, og i forhold til betydningen av å etablere en ny populasjon, som akseptabel.

Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12)

NINA har inngående kunnskap om eremittbillens biologi og økologi, om bestanden i Tønsberg og eikehagen på Berg, og de beste faglige forutsetninger for å gjennomføre tiltaket på en god måte.

Naturmangfoldlovens § 11 vurderes ikke som relevant i saken.

Fylkesmannens vedtak

Med hjemmel i § 6 i forskrift om eremitt som prioritert art, og med henvisning til naturmangfoldlovens §§ 8-12 og merknadene ovenfor, gjør Fylkesmannen unntak fra forbudet i § 3 om uttak av individer. Tillatelsen gis på disse vilkår:

1. Inntil to voksne biller og fem larver kan samles inn fra Tønsberg gamle kirkegård, og settes ut i den gamle eikehagen ved Berg fengsel. Individene settes ut i samme hule eiketre og hulrom, og ved bruk av samme metodikk, som de tre foregående år.
2. Tiltaket skal bygge på dataene fra årets overvåking på Tønsberg gamle kirkegård, og beste kunnskap om innsamling, flytting og utsetting av biller.
3. Dersom NINA etter overvåkingen på kirkegården finner det faglig forsvarlig og ønskelig, vil Fylkesmannen, basert på nærmere opplysninger om dette, vurdere om det kan gis utvidet tillatelse til innsamling og flytting av individer.
4. Tiltaket gjennomføres av prosjektleder Anders Endrestøl eller personer under hans ledelse.
5. Berg fengsel ved Nils Oskar Nymoens Næss (tlf. 913 32 281) eller Katja Langensteiner (tlf. 954 14 619) orienteres i forkant av feltarbeid i eikehagen (tidspunkt og deltakere).
6. Tiltaket rapporteres som del av årets oppdragsavtale med Fylkesmannen.

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet innen tre uker fra brevet er mottatt. Eventuell klage skal være skriftlig begrunnet og sendes Fylkesmannen i Vestfold og Telemark.

Med hilsen
Miljøavdelingen

Erik Johan Blomdal
naturforvalter

Arne Chr. Geving
fagsjef

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi (e-post):

Anders Endrestøl og Oddvar Hanssen, NINA

Nils Oskar Nymoen Næss og Katja Langensteiner, Søndre Vestfold fengsel, Berg avdeling

Pål Kopstad, Statsbygg (grunneiers representant)

Magne Flåten, Flåten naturformidling

Hans Ivar Nesse, Tønsberg kommune

Per Johan Salberg, Miljødirektoratet